

קונטרס

נְאֻמֵי בֵיתִי

ספורים נפלאים ושיחות קודש אודות
איש צדיק קדוש ונורא מאד מאד

מורנו הרב רבי **נחמן מהאר"ד ענקא** זכר צדיק לברכה

תלמידו נאמן ביתו איש סודו ומחיתו
של מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע

ובו יבוא גם ענין הקשר והשיכות של נכדו אור האורות
אדוננו מורנו ורבנו הרב רבי **נחמן מברסלב** זי"ע
עם זקנו הנ"ל אבי אביו הרב הקדוש רבי שמחה זי"ע

נמסרו ברבם על ידי
רבי לוי **יצחק בענדער** זכרוננו לברכה
ונלקטו מתוך סדרת הספרים "שיח שרפי קודש"

יצא לאור על ידי אגדת "משוך הנחל"
להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זי"ע

להגיל יום ה'ארציטת ב' תמוז תקכ"ו

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסר נפשו כל ימיו להשקות ולהדוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הננמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפים והפיץ אלפים ורבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

אברהם נחמן שמחה דה"ה רבי

זויצהנדלר זצ"ל ב"ד אלעזר

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
גלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שזחלם לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רביי"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תשפ"ה

כל הזכויות שמורות הן על פי דיין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלבי"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עולה

מערכת צדיקי הדורות

רבי נחמן מהארדיענקא

א

הרב הקדוש רבי נחמן מהארדיענקא היה נאמן ביתו של הבעל שם טוב הקדוש, הוא היחיד שהיה מתעסק בכתביו הקדושים ורואה אותם, וכל סודות הבית עברו דרכו: [שיח שרפי קודש חלק א' סימן שעט]

ב

א. אל מרן הבעל שם טוב הקדוש באה פעם אשה צדקת ונגידה (יש אומרים שהיתה זו אחותו של הרב הקדוש רבי יצחק דראהביטשער), ואמרה לו: "רבי, רוצה אני שתשדכו עבורי אחד מהצדיקים שבחבורתכם"; והוסיפה ואמרה לו שאינה מבקשת חתן

א. רבי נחמן מהארדיענקא בן רבי יצחק נולד בשנת ת"מ בעיר זאלקובה. הוא היה דור עשירי למהר"ל מפראג, ודור שביעי לרבי אברהם חיים מאפטא נצר למהרש"ל ומצאצאי רש"י הקדוש.

ב. כך שמעתי באומאן מפי רבים, אך אין אנו אומרים דבר זה בוודאות. (רל"י).

ג. אביו של הרב הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב תלמיד הבעל שם טוב.

עשיר, כי פרנסתה מרבה ויהיה ביכלתה לפרנס את בעלה, אף רצונה שיהיה אחד מבני החבריא שלו. הבעל שם טוב שהפיר במעלתה הציע לה את תלמידו הקדוש רבי נחמן מהארידענקא שהיה אז אלמן, ונגמר השדוך ביניהם.

לאחר מכן שאל הבעל שם טוב את תלמידו רבי נחמן: "וואס וועט איר מיר געבן שדכנות?" - "מה תתנו לי בעבור שכר שדכנות?" - ושתק רבי נחמן; נענה הבעל שם טוב ואמר: "אז ביי מיר וועט זיין א מיידל, און ביי דיר וועט זיין א אינגל - וועלן מיר זיך ביידע משדך זיין!" - "כשילד אצלי (הינו אצל יוצאי חלציו) בת, ואצלך בן - אזי נשתדך יחד!". אף רבי נחמן לא הסכים לזה, באמרו: "פאר א רביין - שטייט איר מיר אן, אפער פאר קיין מחתן ניט, ווארום איך האב מער יחוס פון אייך!" - "להיות לי 'רבי' - הנכם מתאימים לי, אף לא למחתן, כי אני מיחס יותר מכם!"; כי רבי נחמן היה מיחס עד לרוד

ד. ראה ב'שבחי הר"ן' חלק א' סימן י"ח: "בתחילה נתאכסן [רבינו] בבית שאר בשרו, נין ונכד של הרב הקדוש מורנו הרב נחמן מהארידענקא ז"ל", ומוכרח שנין ונכד זה היה מזיווג ראשון של רבי נחמן הארידענקער, שהרי רבי שמחה אב רבינו היה בן יחיד לאימו אשר נפטרה מיד לאחר לידתו כמבואר להלן בסמוך. אמנם אין ידוע לנו מיהו נכד זה בפרטיות. (רל"י); אודות הרב הקדוש רבי נחמן ראה עוד להלן בערכו סימן שעט והלאה. ה. ומה שיש אומרים שרבי נחמן היה באיסטנבול ונשא שם אשה, וממנה נולד לו בנו רבי שמחה - אין זה אלא שקר ודמיון כוזב. (רל"י).

ו. ראה כעין זה בגמרא קידושין דף ע"א ע"ב. כיוצא בזה מסופר גם על הרב רבי שמעלקא מניקלשבורג, שהיתה לו בת, והוא היה נוסע להמגיד הגדול ממעזריטש שהיה לו בן - הוא רבי אברהם 'המלאך', ותלמידי המגיד דיברו על כך שישתדכו הצדיקים ביניהם, וענה על זה הרב המגיד ואמר: "נו, פּרעגט נאר דעם ענו צו ער וועט זיך וועלן מיט מיר משדך זיין" - "נו, שאלו רק את 'העניו' (כך כינה את רבי שמעלקא) אם ירצה להשתדך עימי";

המלך עליו השלום. או אז הוציא הבעל שם טוב כתב יוחסין משל עצמו והראה לרבי נחמן שגם הוא מיחס עד רבן גמליאל הזקן, וששילתא דרבן גמליאל היא מזרע דוד המלך כנודע (ראה גיטין נו:); ואז נודע בעולם יחוסו של הבעל שם טוב הקדוש:

ב. ויהי לאחר עריכת החפה הלך לו רבי נחמן הארידענקער לדרכו, ולא נודע מקומו איה, ובאה רעיתו בבכיה אל הבעל שם טוב, והתאוננה ואמרה לו: "וואס איז דאס? האב איך דען געוואלט נעמען

וקראו לרבי שמעלקא ושאלו אותו על כך, וענה ואמר: "אודאי נישט! איך בין מער מיחס פון אים!" - "בוודאי שלא! אני מיוחס יותר ממנו!", כי רבי שמעלקא הוא ממשפחת הורוויץ והיה בן אחר בן לבעל השל"ה הקדוש. לבסוף אכן השתדך רבי שמעלקא דווקא עם אחיו רבי פנחס בעל ה'הפלאה', וכל זה אף שידע מגדולת רבו המגיד הגדול והיה נוסע אליו מניקלשבורג למעזריטש, שהוא מרחק עצום; ראה גם ב'ספר המידות' ערך 'ייחוס' אות ג': "קשה לפני הקדוש ברוך הוא להעביר ולבטל גדולי הייחוס". (רל"י).

ז. מצד אביו היה לרבי נחמן מהארידענקא כתב יוחסין עד לבצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה.

ח. ראה גמרא ברכות דף כ"ז ע"ב בעניין ייחוסו של רבן גמליאל הנשיא, ומגודל ההכרח לזכות אבות. (רל"י).

ט. ראה בליקוטי תנינא סימן ק': "גם תפס איש אחד פשוט מנכדי הבעל שם טוב ז"ל, ואמר: 'גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בבכיה גדולה'; ואמר שזרע הבעל שם טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה עניין זה, שהיה משבר ליבו מאוד לפני השם יתברך תמיד, שזהו עיקר ספר תהלים שידס"; וב'חיי מוהר"ן' סימן רל"ו: "גם כבר שמענו שמחמת שמשפחתו באה ממלכות בית דוד כידוע להעולם וכו"; ולקמן סימן תקכ"ט: "אמר לו הבעל שם טוב: הלא כתוב בתהלים (יח נא) 'מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם, פירוש: 'מגדיל ישועות מלכו', מאן מלכי - רבנו, 'ועושה חסד', השם יתברך עושה חסד - 'למשיחו', למי שפשיח ומספר מהם, 'לדוד ולזרעו עד עולם', זהו רבינו ויוצאי חלציו שבאים מזרע דוד המלך עליו השלום"; וראה עוד 'שיחות וסיפורים' סימנים מ"א מ"ב.

אייפערער א מענטש ער זאל נאכדעם אוועקגיין?! - "מה זאת? וכי רציתי לקחת אחד מבני החבריא שלכם על מנת שאחר כך יעלים?!" ענה הפעל שם טוב ואמר לה: "הנה רבי נחמן הוא מתלמידי, ויש לו זמנים קבועים בהם הוא מגיע אלי, ובכך כאשר יגיע הזמן הסמוך - אשאלהו על כך"; ואמר לה שגם היא תבוא אז בזמן הזה. וכן הוה, ליום המדבר הגיע רבי נחמן, ושאל אותו הפעל שם טוב על הנהגתו. השיב לו רבי נחמן: "איך זעה ארויס אז זי וועט האפן א קינד וועט זי דארפן גיין פון דער וועלט; זאל זי נאך לעבן!" - "רואה אני שתכף כשיולד לה בן תהיה מכרחת להסתלק מהעולם; על כן רחמתי עליה ועזבתי את ביתי, על מנת שתחיה עוד!" מסר לה הפעל שם טוב את דבריו המפלאים של בעלה הגדול, ותכף ענתה ואמרה: "אויב ער איז אזא מענטש, אז ער ווייסט דאס - באשטיי איך!" - "אם הוא אדם גדול כזה, שידוע הוא דברים מפלאים שכאלה - הרי שמסכימה אני לכך אף אם יעבור עלי מה!"

ואכן כחלוף זמן מה נפקדו בדבר ישועה ורחמים, ויהי בעת לדתה שמע רבי נחמן איך שזוגתו מתחננת ומעתירה לפני ה' תברך שישאירה בחיים על כל פנים עוד חדש אחד אחרי הולדה, כדי שתוכל להכיר את בנה ולהשתעשע עמו. אזי נענה רבי נחמן ברוח קדשו ואמר: "איצטער איז א עת רצון וואס זי קען פועל'ן אויף כסדר, נאר זאגן - קען מען איר נישט; אז זי האט געבעטן א חדש - האט זי געפועל'ט אויף א חדש!" - "כעת הוא עת רצון למעלה, ויכולה היא לפעל אריכות ימים גם כן, אלא שלגלות לה את הדבר - אי אפשר; והיות שהתפללה על חדש ימים - פעלה זאת בתפלתה וקבלה חדש ימים!" הבה הרהר הנוולד

נקרא שמו בישראל 'שמחה' (הוא אביו של רבנו הקדוש), ואכן בעת היותו בן חדש ימים נפטרה אמו ונסתלקה לעולמה:

ג. רבי נחמן שנתאלמן עתה בשנית הניח את בנו רבי שמחה בבית מרן הבעל שם טוב במעון'בוז', ונתגדל שם היילד תחת עיניהם הפקוחות של הבעל שם טוב הקדוש ושל בתו הצדקת מרת אדל; ופעם אחת אף נענה הבעל שם טוב ואמר לבתו אודותיו: "ס'איז דאך א וואויל אינגל!" - "הרי זהו ילד נחמד!":

ג

אומרים בשם רבי נחמן זקני זכרוננו לברכה שאמר על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה "ארך ימים בימינה" (משלי ג, טז) ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת סג.): "ארך ימים איפא עשר וכבוד ליפא? ואמרו כל שפן עשר וכבוד!". ואמר רבי נחמן זכר צדיק לברכה שהוא רק כל שפן, הינו שפודאי הוא קל וחרמ וכל שפן שראוי שיהיה להם עשר וכבוד אבל לא בפרוש, פי אף על פי כן אין להם מזמנים כמה אלפים אדומים":

י. כי רבי נחמן היה עסוק תמיד בשליחויות שונות עבור רבו הבעל שם טוב. וראה לקמן סימן שע"ט: "הרב הקדוש רבי נחמן מהארידענקא היה נאמן ביתו של הבעל שם טוב, הוא היחיד שהיה מתעסק בכתביו ורואה אותם, וכל סודות הבית עברו דרכו." (רל"י).

יא. וראה עוד שם: "עכשיו בעתים הללו קשה מאוד מאוד שיהיה מעות לאיש כשר, כי צריך שיהיה לו ירידה גדולה מאוד חס ושלום עד ששיג מעות, ואפילו אחר הירידה חס ושלום מעבודתו יתברך עדיין לאו כל אחד משיג מעות, כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כל אחד משיג מעות, אבל איש כשר באמת רחוק מאוד שיהיה לו עשירות. כי דע, שמיום

 ד

מעשה מזקנו רבי נחמן מהאר"ד ענקא, המובא בשיחות הר"ן סימן ז'
נאמר מפי רבנו הקדוש אחר שבועות תקס"ט:

[מתוך חיי מוהר"ן סימן נט]

שמעתי מעשה מזקני רבי נחמן זכרונו לברכה פשהיה על הספינה, פעם
אחד לא היה להם לחם ולא אכלו כמה ימים, עד שהגיעו
לאיזה עיר ולא היה שם יהודים רק ישמעאלים, ולקח ישמעאל אחד
את רבי נחמן הנזכר לעיל ונתן לו לאכל, והוא כבר לא אכל כמה ימים
ונטל ידיו וברך ברכת המוציא, וקדם שהתחיל לאכל בא לו על מחשבתו
"אל תלחם את לחם רע עין" (משלי כג, ו), ומחשבות שלנו אינם דבר ריק
כלל (כך אמר רבי נחמן זקני הנ"ל בספורו מעשה זו'). ולא ידעתי מה
לעשות כי כבר ברכת המוציא, אך אף על פי כן היה בדעתי

שחבר בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקליפות בבחינת 'ותרד פלאים' (איכה א, ט),
'פלאים' - אותיות 'אלפים', היינו שהאלפים של עשירות ירד פלאים, דהיינו ירידה גדולה
ונפלאה, על כן בהכרח שיהיה לו חס ושלום, ירידה גדולה מאוד קודם שבא לעשירות
דהיינו אלפים מזומנים ועדיין הוא ספק כנ"ל, אבל איש כשר באמת קשה לו מאוד שיהיה
לו עשירות, ואף על פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים כשרים שיש להם מעות, אבל הוא
כבד וקשה מאוד מאוד, וגם העשירות שיש להם לצדיקים הוא מזיק להם לעבודתם. גם
באמת, אף על פי שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אף על פי כן אין להם עשירות גדול
מזומן כמו שיש להקלי עולם שיש להם אלפים ורבבות אדומים מזומנים, כי עכשיו קשה
וכבד מאוד שיהיה להכשרים עשירות כנ"ל."

יב. וראה עוד שם: "ואמר רבינו זכרונו לברכה בעת סיפורו זאת, וזה נראה והוטב בעיני
מאוד מה שהעמידו על המחשבה, שמסתמא כשבא על מחשבתו כך בוודאי הוא כך באמת.

לְמוֹנֵעַ מִלְאֲכָל כָּלֵל יִמְחַמַּת הַמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת, אַחַר כֵּן בָּא עַל מַחְשַׁבְתּוֹ
 "וְאֵת הָעוֹרְבִים צְיִיתִי לְכַלְפֵּלָךְ" (מלכים-א יז, ד), וְאִז אָכַל²:

[שיחות הר"ן סימן ז]

ה

עוֹד בְּחַיֵּי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ הָיָה רַבִּי נַחֲמָן מֵהָאֲרִידְעִנְקָא כּוֹסֵף
 וּמִשְׁתַּוְּקֵק עַד מְאֹד לְנִסְעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל - (רַבִּי נַחֲמָן הָאֵט זִיף
 גְּעָרִיסֵן קִיִּין אַרְץ יִשְׂרָאֵל); אָמַנְם כְּשֶׁהָיָה בָּא לְקַבֵּל עֲבוּר זֶה אֶת בְּרַפְת
 רְבוֹ, הָיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב דּוֹחָהוּ בְּכָל פַּעַם לְזַמֵּן אַחֲרָי, וְכֵן שׁוֹב וְשׁוֹב.
 פַּעַם אַחַת נִכְנַס רַבִּי נַחֲמָן אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְאָמַר לוֹ: "אֵיף
 ווִיל שׁוִיִן פֶּאֲרֵן קִיִּין אַרְץ יִשְׂרָאֵל!" - "רוֹצֵה אֲנִי כְּבָר לְנִסְעַ
 לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל!"; אָמַר לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "נֹו, גִּיִּיזְשַׁע אֵין מְקוּהָ פּוֹן

ג. וראה עוד שם: "כמו כן לעניין כל המחשבות הבאים על האדם לבלבלו, אחר כך עוזרו
 השם יתברך ושולח לו מחשבה אחרת של התקרבות. כגון לעניין הנזכר לעיל שלפעמים
 ידמה להאדם במחשבתו שאינו ראוי להיות כבן לפניו יתברך וכיוצא בזה אף על פי כן
 עליו לעשות את שלו כנ"ל. ואחר כך יעזרו השם יתברך וישלח לו מחשבות של התקרבות.
 כי באמת כל ישראל כולם קרויים בנים אצלו יתברך ועל כן ראוי לנו לפרש שיחתנו וצערנו
 לפניו יתברך כבן הקובל לפני אביו; [וראה עוד שם את תחילת השיחה: "טוב מאוד מי
 שיכול לשפוך שיחו לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים כבן המתחטא לפני אביו כי הלא
 השם יתברך כבר קראנו בנים כמו שכתוב 'בנים אתם לה' אלקיכם' (דברים יד, א), על כן
 טוב מאוד לפרש שיחתו וצערו לפניו יתברך כבן שקובל לפני אביו בתנועות של חן
 ורחמים (שקורין פיעשטשין). ואף אם נדמה להאדם שלפי מעשיו אינו כבן לפניו יתברך,
 עם כל זה הלא השם יתברך קראנו בנים כנ"ל (כי בין כך ובין כך קרויים לך בנים). ואם
 עתה הוא מגרש אותי חס ושלום מבחינת בן, הטוב בעיניו יעשה, עלי לעשות את שלי
 לעשות עצמי כבן כנ"ל. ומה טוב כשיכול לעורר לבו בתחנונים עד שיבכה ויוריד דמעות
 כבן לפני אביו].

פריער! - "נו, לך נא קדם כל לטבל במקנה!". הלך רבי נחמן וטבל במקנה, וכשחזר מהמקנה שאלו הבעל שם טוב: "נחמן, וואס האסטו געזעהן אין מקנה?" - "נחמן, מה ראית במקנה?", והשיב: "ווען איך האב זיך געטונקען האב איך געזעהן גאנץ ארץ ישראל!" - "כשטבלתי ראיתי את ארץ ישראל כלה!". צוה לו הבעל שם טוב שילך לטבל בשנית, וכשחזר שאלו: "וואס נאך האסטו געזעהן, נחמן?" - "מה עוד ראית, נחמן?", והשיב רבי נחמן: "איך האב געזעהן ירושלים!" - "ראיתי את ירושלים!". צוה עליו הבעל שם טוב לילך ולטבל שוב, וכששב בשלישית שאלו שוב: "וואס נאך האסטו געזעהן, נחמן?" - "מה עוד ראית, נחמן?", ואמר: "איך האב געזעהן קדשי קדשים; נאר דעם ארון האב איך נישט געזעהן!" - "ראיתי את קדש הקדשים; אולם את ארון הקדש לא ראיתי שם!". נענה הבעל שם טוב ואמר לו: "ווייל דער ארון איז אין מעז'בוז'...". - "כי הארון נמצא במעז'בוז'..."; והבין רבי נחמן את פונת רבו, ונמנע שוב מלנסע כלל לארץ ישראל בחיי הבעל שם טוב.

יד. ראה ב'שארית ישראל' (בסוף מכתב רבי אליקים געציל ליובאוונע לרבי שמשון בארסקי): "שלום לכל אנשי שלומנו, בפרט לרבי שלמה נרו יאיר וועקסליר, יזכור נא מאמר הבעל שם טוב זכרונו לברכה 'אז דער ארון איז אין מעזשבוז' (שה'ארון' הוא במעז'בוז)"; ודי לחכימא ברמיזא.

טו. וזאת ידוע בבירור ובוודאות, שרבי נחמן לא נסע כלל וכלל לארץ ישראל בחיי הבעל שם טוב; על אף שבספר 'שבחי הבעל שם טוב' ועוד מובא להיפך - כך קיבלנו ושמענו בפירוש. (רל"י).

והנה אחרי הסתלקות הבעל שם טוב בשנת תק"כ ה'יה רבי נחמן הולך פעמים רבות להשתטח על קברו, והיה מבקש שם רשות מרבו על דבר זה, לנסע לארץ ישראל; ובשום פעם לא הסכים הבעל שם טוב לכך - ('דער בעל שם האט אלץ נישט מסכים געווען ער זאל פארן קיין ארץ ישראל'). באחת הפעמים הלך לשם יחד עם אחד מהגדולים שבתלמידי הבעל שם טוב, ואחרי ההשתטחות ירד בשמחה מהציון הקדוש, ונענה לחברו: "איצטער האט דער בעל שם מסכים געווען איך זאל פארן קיין ארץ ישראל!" - "עתה הסכים הבעל שם טוב שאסע לארץ ישראל!". תמה עליו חברו הנ"ל ואמר לו: "פארוואס האב איך נישט געהערט דער בעל שם זאל אזוי זאגן?" - "מדוע זה לא שמעתי אני שהבעל שם טוב יאמר לך כך?". התפלא רבי נחמן על דבריו, ואמר לו מתוך שמחה: "דו האסט גארנישט געהערט?! דער 'בעל שם' האט מסכים געווען איך זאל פארן!" - "לא שמעת דבר?! הבעל שם הסכים במפרש שאסע!"; ואכן עלה רבי נחמן לארץ ישראל, אף ה'יה זה רק לאחר שהשיא את בנו רבי שמחה, הוא אבי רבנו הקדוש, בשנת תקכ"ג לערך.

בעלותו לארץ ישראל השתקע רבי נחמן בעיר הקדש טבריה, שם הלך לעולמו ביום ב' לחדש תמוז שנת תקכ"ו^ט, ושם מנוחתו כבוד:

[שיח שרפי קודש חלק א' סימן ב; וסימן שפ]

22. את שנת פטירתו זו שמענו בבירור באומאן ולא כגירסאות אחרות בזה. (רל"י). כמו"כ לעניין יום פטירתו ראה בסמוך שמוהרנ"ת היה על קברו ביום שישי ב' תמוז, ודו"ק.

ו

ואמר [רבנו] שגם מטעם זה" הוא נוסע לארץ ישראל, כי מקדם פשהיה צריך דבר מזקנו רבי נחמן זכרוננו לברכה השוכב בארץ ישראל היה שולח את הצדיק רבי ישעיה ז"ל (מיאניב) השוכב בסמילע ועכשיו וכו' ואינו יכול לשלחו, על כן הוא נוסע לארץ ישראל כדי לדבר עם זקנו זכרוננו לברכה ולהעמיד עמו אפן איך יוכל לידע ממנו תמיד מה שהוא צריך לידע על ידו:

[חיי מוהר"ן סימן קלג]

ז

בהיות רבנו הקדוש בארץ ישראל בעיר טבריה הלך רבנו זכרוננו לברכה שם על קבר זקנו רבי נחמן זכרוננו לברכה:

[מתוך שבחי הר"ן ח"ב סימן יט]

ח

בשנת תקס"ה עשה [רבנו] נשואין לבתו מרים זכרונה לברכה בקהלת קדש וואלטשיסק. ובשבת שלפני החתונה שקורין פארשפיל שהיה בפרשת נח בראש חדש חשון וכו', באותו השבת וכו', היו

יז. וראה עוד שם: "וכפי הנשמע שהיו לו כמה וכמה טעמים בעניין נסיעתו לארץ ישראל, מלבד הנסתרות שלא גילה כלל, כי כל דבר ודבר שעשה, לעולם לא עשה דבר בשביל טעם אחד לבדו, רק בכל דבר שעשה היה בו כמה וכמה אלפים ורבות טעמים עליונים עמוקים וגבוהים מאוד מאוד, ובפרט הנסיעה לארץ ישראל שמסר נפשו על זה מאוד מאוד בלי שיעור וערך".

מזמרים אז נגון נָאָה וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל יִרְאָה, וְהוּא רָקֵד עַל יְדֵי זֶה הַנְּגוֹן,
 כִּי כֵן הָיָה דְרָכּוֹ עַל פִּי רַב לְרָקֵד עַל יְדֵי נְגוֹן שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת וִירְאָה.
 וְהַנְּגוֹן יְדוּעַ אֶצְלָנוּ, וְאָמַר אֵז שֶׁהַנְּגוֹן הַזֶּה הוּא נְגוֹן קְרִיאָה וְכִרּוֹז שְׁקוֹרִין
 אוֹתָם עַל יְדֵי נְגוֹן זֶה שִׁיתְקַבְּצוּ כָּלָם עַל הַחֲתָנָה - הֵינּוּ שְׁקוֹרִין כָּל
 הַנְּשָׂמוֹת הַמֵּתִים הַצְּדִיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהֵם וְכוּ', וְזִקְנּוֹ רַבִּי
 נַחֲמָן ז"ל וְכוּ', שֶׁכָּלֵם יְבוֹאוּ עַל הַחֲתָנָה כַּמְבֹאָר בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ (ח"ג רי"ט):
 שְׁבִשְׁעַת הַחֲתָנָה מִתְקַבְּצִים כָּלָם:
 [חיי מוהר"ן סימן קי"ז]

הָיָה [רַבְּנּוֹ] מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִהַחוֹלְקִים עָלָיו וְאוֹמְרִים שֶׁתּוֹרְתּוֹ קָבַל מִזְקְנּוֹ
 רַבִּי נַחֲמָן הָאֵרִידֵעֲנֵקְעֵר זְכוֹנּוֹ לְבִרְכָּה; וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "כַּמָּה
 הֵיטִיב עָמִי זְקֵנִי שֶׁהִשְׁאִיר לִי תוֹרוֹת כְּאֵלוֹ מְכוֹן מִמֶּשׁ לְכֹל עֲנִין וְעֲנִין
 שִׁיְהִיָּה מַעֲנִינָא דְיוֹמָא, וְכַפִּי מֵהַ שְׁצָרִיכִין הָאֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים, כְּגוֹן עַל
 'שִׁבְתַּת חֲנֻכָּה' מִחֲנֻכָּה, וְעַל 'שִׁבְתַּת נַחֲמוּ' כִּיּוֹצֵא בּוֹ וְכוּ', וְכֹל הָאֲנָשִׁים עִם כָּל
 הַצְּטֻרְכוֹתֵם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת יִהְיוּ נִכְלָלִים בְּזֹאת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הָעֵת,
 וְכֹל מֵהַ שֶׁעֲבַר בְּעוֹלָם אֵז וְכוּ'". כְּלוֹמֵר, הֲלֹא בְּתוֹרְתּוֹ הָיָה כְּלוּל כָּל מֵהַ
 שֶׁהָיָה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים, כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ בְּפִשְׁטוֹת
 כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרְאוֹת בְּעֲנִין זֶה, אִיךָ מֵהַ שֶׁהָיָה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 בְּגִשְׁמִיּוֹת וּרוּחָנִיּוֹת וְכֹל מֵהַ שֶׁעֲבַר בְּעוֹלָם אֵז הַכֹּל נִכְלָל בְּתוֹרְתּוֹ, וְגַם
 הַתּוֹרָה דְּבִרְהַ מַּעֲנִינָא דְיוֹמָא; מִלְּבַד שְׂאָר עֲנִינִים וְחִדּוּשִׁים נִפְלְאִים שֶׁרָאִינוּ
 בְּשִׁעַת אֲמִירַת תּוֹרְתּוֹ הַנּוֹרְאָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה לוֹ מִחַ בְּקִדְקֵדוֹ רָאָה שֶׁהֵם
 דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים שֶׁנִּתְגַּלּוּ לוֹ עֵתָה מִן הַשָּׁמַיִם מִמְקוֹר עֲלִיוֹן קְדוֹשׁ וְנוֹרָא
 וְנִשְׁגָּב מְאֹד מְאֹד, כִּי הָיָה חִדּוּשִׁים חִדּוּשִׁים שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ בְּעוֹלָם; וְאִיךָ יַעֲלֶה

על הדעת שטות כזה שזקנו רבי נחמן זכרונו לברכה השאיר לו כל כך תורות וכל כך מעשיות וכל כך שיחות נפלאות וכל כך שיחות ועצות נפלאות שדבר עמנו וכו' והכל הגיע לרבנו זכרונו לברכה דיקא, ומקדם לא נשמע לשום אדם שבעולם דבר אחד מאלו התורות והחדושים שגלה זקנו, מי פתי ושוטה שישמע לדבר הבל וכזב ושטות כזה.

גם אמר שמי שהיה יודע ומכיר את זקנו הקדוש מורנו הרב רבי נחמן הארידענקיר זכר צדיק לברכה יודע שלא היה בעל תורה כזה. כי אף על פי שהיה צדיק קדוש ונורא מאד מאד, אבל לא היה בעל תורה כל כך, מכל שכן וכל שכן חדושים כאלה וכו'. ופעם אחת היה פה איש אחד זקן מסלאפקיוויץ שהיה יודע את זקנו הרב הקדוש מורנו הרב רבי נחמן הארידענקיר זכרונו לברכה, והיה עומד לפני רבנו זכרונו לברכה; ענה ואמר: "הם אומרים שתורתך היא מזקני רבי נחמן זכרונו לברכה, אם היה זקני רבי נחמן בעצמו שומע תורתך היה אצלו גם כן חדוש וכו'":

[שיחות הר"ן סימן ריא]

ביום ששי [ב' תמוז!] הייתי על הבית החיים על קבר רבי נחמן מהארידענקא וכו' ושאר צדיקים נוראים:

[ימי מוהרנ"ת חלק ב' סימן קמז]

עוד ציונים ומראי מקומות מעניין רבינו הקדוש וזקנו הקדוש זיע"א

נראה עוד בחיי מוהר"ן סימן צא - מעניין מה שזקן אחד הוכיח את רבינו איך אין הוא מתבייש פני זקנו רבי נחמן מהארידענקא, ושאחר כך בא זקנו רבי נחמן מהארידענקא ואמר לו אדרבא נהיה מתפארין בכס; שם בסימן קיז - מעניין שרבינו עדיין לא השתמש בזכות אבות ומה שהיה בארץ ישראל היה טובה להם; שם בסימן קסה - שזכות אבותיו מסייעתו למורנו רבי יחיאל אחיו של רבינו; שם בסימן שלג - שהרה"ק מבארדיטשוב הפליג מגודל קדושת זכות אבותיו של רבינו; שם בסימן תקעט - שאפילו זכות אבות לא יספיק לרפואת החולאת של רבינו; שבחי הר"ן ח"ב סימן יא - בנסיעת רבינו לארץ ישראל, מעניין הסרסור מהספינות שאמרו לו שני האנשים שרבינו מהחולקים ורוצה לנסוע לעשות גירוש שם ח"ו, ורבינו גילה לו מיד האמת ששמו רבי נחמן והוא נכד וכו' רבי נחמן מהארידענקא; שם בסימן כא - שאמר רבינו כשהיה על הספינה המטורפת בים בחזירתו מארץ ישראל 'השם יתברך יודע שכל ימי חיי עדיין לא הייתי משתמש מעולם בזכות אבות, רק מחמת ההכרח מוכרח אני לבקש מהשם יתברך שיעשה זאת למען זכות וכו', וזכות זקני רבי נחמן מהארידענקא; ושם בסימן כג - שהאיש שנסע עם רבינו הקדוש לארץ ישראל בהיותם בעיר ראדיש אמר לחכם דשם שרבינו הוא נכד לרבי נחמן מהארידענקא, ושמת החכם שמחה כפולה שהזמין לו ה' לפדות אדם מיוחס כזה וכו']